

[Strona Główna](#) > ... > [Wszczęcie Postępowania Sądowego](#) > [Mediacja](#) > [Mediacja W Państwach UE](#) > [France](#)

Mediacja w państwach UE

Autor treści:

Francja

Francja

Zamiast zwracać się do sądu, warto spróbować rozstrzygnąć spór drogą mediacji. Mediacja jest alternatywną metodą rozstrzygania sporów (ADR), w ramach której mediator pomaga stronom sporu osiągnąć porozumienie. We Francji rząd i przedstawiciele zawodów prawniczych zdają sobie sprawę z korzyści wynikających z mediacji. Ustawodawca również zdecydowanie zachęca do stosowania tej metody rozstrzygania sporów.

Z kim należy się skontaktować?

We Francji nie istnieje centralny ani rządowy organ odpowiedzialny za regulację zawodu mediatora.

Obecnie francuskie prawo nie przewiduje żadnego szczególnego programu kształcenia umożliwiającego prowadzenie mediacji, z wyjątkiem spraw z zakresu prawa rodzinnego. Zagadnieniu mediacji poświęcono jednak oddzielną sekcję na portalu www.justice.fr i na stronie internetowej publicznych służb [Rzecznika Praw Przedsiębiorców](#) lub strona internetowa service-public.fr w przypadku [mediacji w sprawach administracyjnych](#).

Każdy sąd apelacyjny publikuje wykazy mediatorów w sprawach cywilnych, społecznych i gospodarczych. Wykazy te ustanowiono na mocy art. 8 ustawy nr 2016-1547 z dnia 18 listopada 2016 r. o modernizacji systemu wymiaru sprawiedliwości na miarę XXI w. Wykazy te mają służyć przede wszystkim sędziom, ale można je również udostępniać stronom postępowania w dowolny sposób. Są one dostępne na stronach internetowych właściwych sądów apelacyjnych.

W jakich dziedzinach dopuszcza się korzystanie z mediacji lub jest ona najbardziej rozpowszechniona?

Strony mogą korzystać z mediacji w dowolnym czasie i we wszystkich dziedzinach prawa, z wyjątkiem dziedzin objętych tzw. normami ogólnymi porządku publicznego.«» Na przykład nie można zastosować mediacji, by obejść bezwzględnie obowiązujące przepisy dotyczące zawierania małżeństw lub rozvodu.

Mediację stosuje się w różnych dziedzinach, na przykład:

- w sporach sąsiedzkich,
- w sporach między wynajmującymi a najemcami,
- w sporach rodzinnych,
- w sporach wewnątrzorganizacyjnych w kwestiach kadrowych,
- w sporach między przedsiębiorstwami dotyczących wykonania umowy lub innego konfliktu,
- w sporach między przedsiębiorstwami a instytucjami bankowymi,
- w sporach związanych z zamówieniami publicznymi lub w sporach z organami administracji państwowej, przedsiębiorstwami publicznymi lub władzami lokalnymi.

Do jakich zasad należy się zastosować?

Korzystanie z mediacji

Do francuskiego prawa mediację wprowadzono ustawą nr 95-125 z dnia 8 lutego 1995 r. o organizacji sądów i postępowania cywilnego, karnego i administracyjnego.

Rozporządzeniem nr 2011-1540 z dnia 16 listopada 2011 r. wprowadzono do krajowego porządku prawnego unijną dyrektywę 2008/52/WE. W dyrektywie tej określono ramy sprzyjające polubownemu rozstrzygnięciu sporów przez strony przy wsparciu osoby trzeciej, czyli mediatora. Rozporządzeniem rozszerzono zakres stosowania tej dyrektywy, aby miała ona zastosowanie nie tylko do mediacji transgranicznych, ale również do mediacji wewnętrznych, z wyjątkiem sporów dotyczących umowy o pracę, jak również z dziedziny krajowego prawa administracyjnego.

Co więcej, rozporządzeniem z dnia 16 listopada 2011 r. zmieniono ustawę z dnia 8 lutego 1995 r. w celu ustanowienia ogólnych ram mediacji. W akcie tym zawarto definicję terminu „mediacja”, doprecyzowano cechy, którymi musi się wykazać mediator, i podkreślono zasadę poufności mediacji – niezbędną, by proces ten zakończył się powodzeniem.

Od 2010 r. publiczne i prywatne zainteresowane strony mogą korzystać z nieodpłatnej usługi mediacji świadczonej z zapewnieniem poufności przez Rzecznika Praw Przedsiębiorców powoływanego w drodze dekretu Prezydenta Republiki Francuskiej i podlegającego Ministrowi Gospodarki, Finansów i Odbudowy. W ten sposób Rzecznik przyczynia się do osiągnięcia celu leżącego w interesie publicznym, jakim jest rozwój alternatywnych metod rozwiązywania sporów. Udział Rzecznika może być pożądanym w sporach między przedsiębiorcami, w sporach dotyczących wykonania umowy lub innego konfliktu, w sporach związanych z zamówieniami publicznymi lub w sporach z organami administracji państwowej, przedsiębiorstwami publicznymi lub władzami lokalnymi.

Kodeks postępowania administracyjnego zawiera część poświęconą mediacji w sprawach administracyjnych na wniosek stron lub sądu (zob. art. L. 213-1 i nast.).

Mediacja w drodze porozumienia

Strony mogą z własnej inicjatywy uzgodnić, że zwrócą się do mediatora. W tym celu nie muszą występować na drogę sądową.

Strony, które wytoczyły powództwo przed sąd, w dalszym ciągu mogą jednak uzgodnić, że zwrócą się do mediatora, aby rozstrzygnąć spór ugodowo.

Mediacja sądowa

W przypadku wytoczenia powództwa: „sędzia rozpatrujący daną sprawę, może – po wyrażeniu zgody przez strony – wyznaczyć osobę trzecią w celu wysłuchania stron i skonfrontowania ich punktów widzenia, by umożliwić im rozwiązanie dzielącego ich konfliktu” (art. 131-1 kodeksu postępowania cywilnego).

W sprawach rodzinnych sędzia może również nakazać stronom, w ograniczonym zakresie dotyczącym odpowiedzialności rodzicielskiej lub nakładania środków tymczasowych w sprawach o rozwód, udział w bezpłatnym spotkaniu informacyjnym o mediacji. Odmowa uczestnictwa w takim spotkaniu nie pociąga za sobą żadnych sankcji (art. 255 i 373-2-10 kodeksu cywilnego).

Ustawą nr 2019-222 z dnia 23 marca 2019 r. o programowaniu na lata 2018–2022 i reformie systemu wymiaru sprawiedliwości wprowadzono mediację prowadzoną po wydaniu orzeczenia w art. 373-2-10 kodeksu cywilnego:

„W przypadku braku porozumienia między stronami sąd podejmuje próbę ich pojednania.

Aby pomóc rodzicom osiągnąć porozumienie w sprawie wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej, sąd może im zaproponować mediację, chyba że podniesiono zarzuty, że matka lub ojciec stosuje przemoc wobec drugiego z rodziców lub dziecka. Jeżeli rodzice zgadzają się na mediację, sąd może w tym celu wyznaczyć mediatora rodzinnego, w tym w kończącym postępowanie orzeczeniu w sprawie sposobu wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej.

Jeżeli nie podniesiono zarzutów, że matka lub ojciec stosuje przemoc wobec drugiego z rodziców lub dziecka, sąd może również skierować rodziców na spotkanie z mediatorem rodzinnym, który poinformuje ich o celu i przebiegu mediacji”.

Ponadto sąd może zaproponować skorzystanie z mediacji w sprawach administracyjnych: „w toku rozpatrywania sprawy przez sąd administracyjny lub administracyjny sąd apelacyjny przewodniczący składu sędziowskiego może, za zgodą stron, zarządzić, aby strony podjęły próbę osiągnięcia porozumienia w drodze mediacji” (art. L. 213-1 kodeksu postępowania administracyjnego). Te same zasady obowiązują w przypadku spraw toczących się przed Radą Stanu, czyli najwyższym sądem administracyjnym (art. L. 114-1 kodeksu postępowania administracyjnego).

Skierowanie do mediacji z urzędu

W postępowaniu sądowym, jeżeli strony nie wyrażają zgody na mediację, „sąd może nakazać stronom, aby spotkały się z mediatorem, który poinformuje je o celu i przebiegu mediacji w terminie wyznaczonym przez sąd (...)” (art. 127-1 kodeksu postępowania cywilnego).

Mediacja obowiązkowa

W wyniku najnowszych zmian w przepisach mediacja jest obowiązkowa, zgodnie z francuskim prawem, w określonych okolicznościach.

W art. 7 ustawy nr 2016-1547 z dnia 18 listopada 2016 r. o modernizacji systemu wymiaru sprawiedliwości na miarę XXI w. na zasadzie eksperymentu w 11 sądach wprowadzono wymóg podjęcia próby mediacji rodzinnej przed wniesieniem sprawy do sądu. Początkowo eksperyment ten miał trwać do końca 2019 r., ale przedłużono go do 31 grudnia 2020 r., a następnie do 31 grudnia 2022 r.

Każdy, kto wnosi o zmianę orzeczenia sądu rodzinnego lub postanowienia ugody zatwierdzonej przez sąd, musi najpierw podjąć próbę mediacji rodzinnej, zanim sprawa trafi ponownie do sądu. Bez podjęcia takiej próby wniosek o zmianę będzie niedopuszczalny.

Dotyczy to wniosków w sprawie:

- miejsca zwykłego pobytu dziecka;
- prawa do odwiedzin i zabierania dziecka do swojego miejsca zamieszkania;
- łóżenia na edukację i utrzymanie małoletniego dziecka orzeczeń dotyczących wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej.

Podjęcie próby mediacji rodzinnej przed skierowaniem sprawy do sądu nie jest obowiązkowe, jeżeli:

- jedno z rodziców stosuje przemoc wobec drugiego z rodziców lub dziecka, wniosek dotyczy zatwierdzenia przez sąd ugody zawartej między stronami lub
- w ocenie sądu istnieje inny uzasadniony powód, dla którego od stron nie należy wymagać podjęcia próby mediacji przed skierowaniem sprawy do sądu.

W ustawie nr 2019-222 z dnia 23 marca 2019 r. o programowaniu na lata 2018–2022 i reformie systemu wymiaru sprawiedliwości wprowadzono wymóg zastosowania jednej z alternatywnych metod rozwiązywania sporów, w tym mediacji, w przypadku wniosków dotyczących sporów sąsiedzkich lub nadmiernego zakłócenia porządku sąsiedzkiego o wartości przedmiotu sporu nieprzekraczającej 5000 euro. Przed wytoczeniem takiego powództwa przed sąd strony muszą z własnej inicjatywy podjąć próbę pojednania, za której przebieg odpowiada rozjemca sądowy (*conciliateur de justice*), próbę mediacji lub próbę przeprowadzenia postępowania mającego na celu rozstrzygnięcie sporu wyłącznie przez strony reprezentowane przez adwokatów, bez udziału osób trzecich (*procédure participative*). W przypadku niepodjęcia takiej próby sąd może z urzędu oddalić powództwo jako niedopuszczalne. W przepisach przewidziano jednak pięć wyjątków:

- jeżeli co najmniej jedna ze stron zwraca się do sądu o zatwierdzenie ugody;
- jeżeli przed wniesieniem sprawy do sądu należy odwołać się do organu, który wydał orzeczenie;
- jeżeli z uzasadnionego powodu możliwość skorzystania z jednej z metod polubownego rozstrzygnięcia sporów, o których mowa w akapicie pierwszym, jest niedostępna, w szczególności jeżeli rozjemcy sądowi

- są niedostępni w rozsądnym terminie lub
- jeżeli obowiązuje przepis szczegółowy, zgodnie z którym sąd lub organ administracji musi podjąć próbę pojednania;
- jeżeli wierzyciel bezskutecznie wszczął uproszczone postępowanie w sprawie drobnych roszczeń.

Nieodpłatna mediacja poprzedzająca postępowanie może stanowić wymóg w sprawach toczących się przed sądem administracyjnym. W takim przypadku wyznacza się mediatora w odniesieniu do każdego rodzaju sporu. Obecnie mediacja poprzedzająca postępowanie stanowi wymóg w przypadku sporów dotyczących decyzji Pôle emploi i niektórych decyzji określonych urzędników państwowych (zob. dekret nr 2022-433 z dnia 25 marca 2022 r. o obowiązkowej mediacji poprzedzającej postępowanie w niektórych sporach dotyczących służby cywilnej i w niektórych sporach społecznych).

Mediacja w sprawach karnych

Zgodnie z art. 41-1 kodeksu postępowania karnego przed wszczęciem postępowania z oskarżenia publicznego prokurator może – bezpośrednio lub za pośrednictwem mediatora prokuratora Republiki (*médiateur du procureur de la République*) – zorganizować mediację z udziałem sprawcy i pokrzywdzonego na wniosek pokrzywdzonego lub za jego zgodą, jeżeli prokurator uzna, że środek taki może zapewnić odszkodowanie dla pokrzywdzonego z tytułu poniesionej przez niego szkody lub przyczynić się do naprawienia szkody wyrządzonej wskutek popełnionego czynu zabronionego lub do resocjalizacji sprawcy.

W przypadku mediacji w sprawach karnych pokrzywdzony i sprawca mogą czynnie uczestniczyć w rozwiązywaniu kwestii wynikających z czynu zabronionego w celu naprawienia wszelkiego rodzaju szkód poniesionych w wyniku jego popełnienia. Procesem tym kieruje mediator do spraw karnych wyznaczony przez prokuratora. Mediator musi zapewnić pokrzywdzonemu możliwość swobodnego wypowiedzenia się, zrelacjonowania stanu faktycznego i przedstawienia jego oczekiwań odnośnie do poniesionej szkody i pożądanego sposobu jej naprawienia. Bezpośrednia konfrontacja z ofiarą ma sprawić, że sprawca uświadomi sobie swoje czyny i ich skutki, co ma zapobiec ich powtórnemu popełnieniu.

Jeżeli nie przeprowadzono mediacji w sprawie karnej ze względu na zachowanie sprawcy, prokurator może wsząć postępowanie, chyba że pojawią się nowe dowody w sprawie. Mediacja jest zakazana w sprawach karnych dotyczących przemocy ze strony partnera na mocy art. 132-80 kodeksu karnego od czasu przyjęcia ustawy nr 2020-936 z dnia 30 lipca 2020 r. mającej na celu ochronę ofiar przemocy domowej.

Regulacje dotyczące mediacji

Na poziomie krajowym obowiązuje kodeks etyki zawodowej mediatorów przyjęty przez UE.

Rzecznik Praw Przedsiębiorców również działa w oparciu o regulamin postępowania, który jest jawny.

Instytucje korzystające z akredytowanych usług mediacji rodzinnej – tj. usług finansowanych ze środków publicznych z kasy świadczeń rodzinnych, rolniczej kasy wzajemnych ubezpieczeń społecznych i przez Ministerstwo Sprawiedliwości – zobowiązały się do przestrzegania określonych norm dotyczących świadczenia i jakości tych usług. Normy te określono w krajowym ramach odniesienia.

Jeżeli chodzi o mediację w sprawach administracyjnych, w 2017 r. przyjęto [kartę etyki zawodowej mediatorów w sprawach administracyjnych](#).

Ponadto w dekrete nr 2017-1457 z dnia 9 października 2017 r. w sprawie wykazów mediatorów prowadzonych przez sądy apelacyjne określono przesłanki, które trzeba spełnić, aby zostać wpisanym do takiego wykazu. Zgodnie z tymi przesłankami:

1. wyciąg z rejestru karnego (tzw. bulletin n°2) kandydata na mediatora nie może zawierać wpisów dotyczących wyroków skazujących, stwierdzenia niezdolności do wykonywania określonych zawodów ani pozbawienia praw;
2. mediatorami nie mogą być osoby, które dopuściły się w przeszłości działań niehonorowych, nieuczciwych i niemoralnych, wskutek których nałożono na nie sankcje dyscyplinarne lub administracyjne polegające na zwolnieniu z pracy, zawieszeniu, usunięciu ze stanowiska, cofnięciu zgody lub cofnięciu zezwolenia;
3. mediatorami mogą być osoby, które przedłożą zaświadczenie o odbyciu szkolenia lub dysponowaniu

doświadczeniem potwierdzającym ich umiejętności w dziedzinie mediacji – dotyczy to zarówno osób fizycznych, jak i osób prawnych: każda osoba fizyczna będąca członkiem osoby prawnej i prowadząca mediacje musi spełniać warunki określone dla osób fizycznych.

Informacje i szkolenia

Obecnie francuskie prawo nie przewiduje żadnego szczególnego programu kształcenia umożliwiającego prowadzenie mediacji.

Istnieje możliwość uzyskania państwowego dyplomu mediatora rodzinnego (DEMF). Uzyskanie tego dyplomu nie jest warunkiem koniecznym prowadzenia mediacji rodzinnej, lecz jest on wymagany przy zatrudnieniu w akredytowanej służbie mediacji rodzinnej.

W sprawach karnych do pełnienia funkcji mediacyjnych w okręgach właściwości sądów powszechnych pierwszej instancji (*tribunal judiciaire*) oraz sądów apelacyjnych uprawnione są osoby fizyczne oraz należycie zgłoszone stowarzyszenia na warunkach przewidzianych w art. R. 15-33-30 kodeksu postępowania karnego. Mediatorom zapewnia się co najmniej 35-godzinne szkolenie wprowadzające, jak również kursy doszkalające przez cały okres aktywności zawodowej.

Jakie są koszty mediacji?

Mediacja pozasądowa lub sądowa jest płatna, a jej koszty ponoszą osoby, które skorzystały z tego alternatywnego sposobu rozstrzygnięcia sporów.

Mediacja jest nieodpłatna w przypadku korzystania z jednej z wielu publicznych usług mediacyjnych lub jeśli została zarządzona w sprawach karnych. Ta sama zasada dotyczy sytuacji, w których mediacja jest obowiązkowym warunkiem wstępnym wniesienia środka zaskarżenia do sądu administracyjnego.

Wynagrodzenie mediatora może wchodzić w zakres pomocy prawnej, jak przewidziano w art. 118-9 i nast. dekretu nr 91-1266 z dnia 19 grudnia 1991 r. Nie może ono jednak przekraczać kwoty 256 euro w przypadku jednej strony lub 512 euro w przypadku wszystkich stron.

W przypadku mediacji sądowej wynagrodzenie jest ustalane przez urzędnika sądowego odpowiedzialnego za obliczenie opłat po wykonaniu zadania i przedstawieniu rachunku lub wykazu kosztów (art. 119 dekretu nr 91-1266 z dnia 19 grudnia 1991 r.). Sędzia ustala wartość depozytu i wynagrodzenia (art. 131-6 i 131-13 kodeksu postępowania cywilnego). Z powodu braku jasno określonego w przepisach wykazu stawek koszt jednostkowy usług mediacji rodzinnej jest zmienny.

Instytucje świadczące usługi mediacji finansowane ze środków publicznych zobowiązują się przestrzegać krajowego wykazu stawek zmiennych przy obliczaniu udziału finansowego w kosztach ponoszonego przez rodziny. Udział finansowy każdej ze stron w przeliczeniu na sesję mediacyjną i osobę wynosi od 2 euro do 131 euro w zależności od dochodów stron.

Czy ugoda zawarta w następstwie mediacji może podlegać egzekucji?

Gdy strony dojdą do porozumienia, jest ono dla nich wiążące jak każda inna umowa.

Jeżeli strony wyrażają taką wolę, wykonanie ugody może nastąpić w drodze przedłożenia jej do zatwierdzenia przez sąd właściwy (zob. art. 1565 kodeksu postępowania cywilnego; art. L. 213-4 kodeksu postępowania administracyjnego) lub, zgodnie z ustawą z dnia 22 grudnia 2021 r., przedłożenia dokumentu sporządzonego przez adwokata do zatwierdzenia przez sekretariat sądu.

W przypadku mediacji sądowej art. 131-12 kodeksu postępowania cywilnego przewiduje, że sędzia, który rozpoznaje sprawę, zatwierdza przedłożoną mu ugodę na wniosek stron.

Art. L111-3 pkt 1 kodeksu postępowania cywilnego przewiduje, że ugody zawarte w ramach mediacji sądowej lub pozasądowej stanowią tytuł egzekucyjny, o ile sąd powszechny lub administracyjny nadał im klauzulę wykonalności.

W odniesieniu do mediacji w sprawach karnych art. 41-1 pkt 5 postępowania karnego stanowi, że jeśli sprawca zobowiązał się do wypłaty ofierze odszkodowania, ofiara może – w świetle tego zobowiązania – żądać odszkodowania w trybie procedury wydania nakazu zapłaty, zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego.

■ Ostatnia aktualizacja: 20/04/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.